

SALGIN SÜRECİNDE DEZAVANTAJLI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMİNİN SINIF ÖĞRETMENLERİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ferhat DEMİR^{1*}, Mesut SEVİNTİ², Elif GÖZÜBÜYÜK³, Bayram Oğuz YILDIRIM⁴, Ümit ŞİMŞEK², Aziz Anıl ÖRDEK⁵, Bilal KIZIL⁶, Aytuğ KARADAĞ⁷, Sacid MELTEM⁸, Bülent KENDİR⁹

¹MEB, Kargılı Şehit Mustafa Asım Uslu Primary School and Middle School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

²MEB, Ahmet Yesevi Primary School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

³MEB, Ahmet Yesevi Middle School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

⁴MEB, Fevzi Çakmak Primary School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

⁵MEB, Halil Akgün Primary School, 33280, Akdeniz, Mersin, Türkiye

⁶MEB, Mehmet Ramiz Asutay Middle School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

⁷MEB, Bağlarbaşı Primary School, 33280, Akdeniz, Mersin, Türkiye

⁸MEB, M. İstemihan Talay Yatılı Bölge Middle School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

⁹MEB, Zekeriya çayan Primary School, 33000, Tarsus, Mersin, Türkiye

Özet: Eğitim kurumlarında eğitim gören öğrenci profillerindeki farklılık son dönemlerde hızla artmakta, eğitim açısından avantajlı ve dezavantajlı sayılan öğrenciler birlikte aynı sınıflarda eğitim ve öğretim çalışmalarına katılmaktadırlar. Salgın sürecinde tüm dünya ile eş güdümlü olarak ülkemizde de uygulanan uzaktan eğitim faaliyetlerinde özellikle dezavantajlı öğrencilerin almış olduğu eğitim ve öğretimin yeterliliği bu öğrencilerin akademik gelişimi açısından oldukça önemlidir. Yapılan araştırmanın temel problemi uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitim ve öğretimlerin yeterli olup olmamasıdır. Bu durumun nedenlerinin ortaya çıkarılması ise araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırma 2021-2022 eğitim öğretim yılında yapılmış olup araştırmanın çalışma grubunu ise Mersin İli Tarsus İlçesinde merkez ve köy okullarında çalışan 20 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Veriler nitel araştırma yöntemlerinden, fenomenoloji deseni kullanılarak toplanmış olup veri toplamak için ise yüz yüze görüşme tekniği tercih edilmiştir. Veriler, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formları hazırlanarak toplanmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Verilerin elde edilmesi için katılımcılara “Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde, sınıflarda bulunan dezavantajlı öğrencilerin aldıkları eğitimle alakalı düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?” Sorusu sorulmuştur. Yapılan araştırmada sınıf öğretmenlerinin tamamı dezavantajlı öğrencilerin yeterli kadar eğitim alamadıklarını söyleyerek, 8 öğretmen maddi yönden dezavantaja, 6 öğretmen dezavantajlı öğrencilerin birebir eğitime ve birebir ilgiye ihtiyaç duyduklarını, 4 Katılımcı, dezavantajlı öğrencilerin sürecin olumsuzluklarına daha fazla maruz kaldıklarını, 2 katılımcı, dezavantajlı öğrencilerin veliler tarafından daha fazla ilgiye muhtaç olduklarını belirtmiştir. Araştırma sonucunda, dezavantajlı öğrencilerle yapılan eğitim öğretim çalışmalarında yüz yüze eğitime ve destek eğitimlere daha çok önem ve yer verilmesi önerisinde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Covid-19, Sınıf öğretmeni, Dezavantaj, Destek eğitim, Eğitimde dezavantaj

Evaluation of the Education of Disadvantaged Students According to the Opinions of Class Teachers during the Epidemic

Abstract: The diversity in the profiles of students studying in educational institutions has been increasing rapidly in recent years, and students who are considered advantageous and disadvantaged in terms of education participate in education and training activities together in the same classes. In the distance education activities implemented in our country in coordination with the whole world during the epidemic process, the adequacy of the education and training received by the disadvantaged students is very important. The main problem of the research is whether the education and training received by the disadvantaged students in the distance education process is sufficient, and to reveal the reasons for this situation is the main purpose of the research. The research was carried out in the 2021-2022 academic year and the study group of the research consists of a total of 20 classroom teachers, 10 female and 10 male, working in central and village schools in Mersin Province Tarsus District. Data were collected from qualitative research methods, using phenomenology design. Face-to-face interview technique was used to collect data. The data were collected by preparing semi-structured interview forms by the researcher and subjected to content analysis. In order to obtain the data, the participants were asked, “Can I learn your thoughts about the education received by the disadvantaged students in the classrooms in the distance education applied during the epidemic process?” The question has been asked. In the research, all of the classroom teachers said that disadvantaged students could not get enough education, 8 teachers said that disadvantaged students needed one-to-one education and one-to-one attention, 6 teachers said that disadvantaged students were more exposed to the negativities of the process, 2 participants said that disadvantaged students were more exposed to the negativities of the process. indicated that they needed more attention. As a result of the research, it has been suggested to give more importance and place to face-to-face education and supportive education in education and training activities with disadvantaged students.

Keywords: Covid-19, Classroom teacher, Disadvantage, Support education, Disadvantage in education

Ferhat DEMİR		https://orcid.org/0009-0003-3244-9750
Mesut SEVİNTİ		https://orcid.org/0009-0005-3385-439X
Elif GÖZÜBÜYÜK		https://orcid.org/0009-0000-0690-8616
Bayram Oğuz YILDIRIM		https://orcid.org/0000-0002-5642-342X
Ümit ŞİMŞEK		https://orcid.org/0000-0003-1480-968X
Aziz Anıl ÖRDEK		https://orcid.org/0009-0005-7525-697X
Bilal KIZIL		https://orcid.org/0009-0008-7557-6174
Aytuğ KARADAĞ		https://orcid.org/0000-0002-9295-1641
Sacit MELTEM		https://orcid.org/0009-0004-5426-8560
Bülent KENDİR		https://orcid.org/0009-0007-2564-4821

Gönderi: 02 Mayıs 2023

Kabul: 29 Mayıs 2023

Yayınlanma: 01 Temmuz 2023

Received: May 02, 2023

Accepted: May 29, 2023

Published: July 01, 2023

Cite as: Demir F, Sevinti M, Gözübüyük E, Yıldırım BO, Şimşek Ü, Örddek AA, Kızıl B, Karadağ A, Meltem S, Kendir B. 2023. Evaluation of the education of disadvantaged students according to the opinions of class teachers during the epidemic. BSJ Pub Soc Sci, 6(2): 99-107.

1. Giriş

Aniden ortaya çıkarak bütün insanlığı adeta esir alan Covid-19 salgınına karşı ülkeler, salgının yayılmasını önleyebilmek ve salgını azaltabilmek adına birçok önlem almaya başlamıştır. Bundan dolayı, günlük insan sayısının ve insan hareketliliğinin çok fazla olduğu yerler olan okullarda yüz yüze eğitimin durdurulmasına karar verilmiştir. Bunlara ek olarak yapılan en önemli uyarılar ise; bireylerin evlerinde kalmaları, gerekmedikçe dışarı çıkmamaları ve toplu yaşam alanlarının kullanımında diğer insanlarla aralarına sosyal mesafe konulması istenmiştir. Tüm bu uygulamaların yanında eğitim alanında da okullar kapatılarak, yüz yüze yapılan eğitime zorunlu olarak ara verilmiş ve akabinde hızlı bir şekilde uzaktan eğitim sürecine geçilmiştir.

Covid-19 salgınıyla ilgili önlemlerin bütün dünyada hızlı bir şekilde hayata geçirilmesi şüphesiz eğitim camiasını ve eğitim sürecinin paydaşlarını da etkilemiştir. Bütün sektörlerle beraber, hazırlıksız yakalanan bu durum dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitim ve öğretimlerin yeterliliğinin ve niteliğinin önemini bir kez daha gündeme getirmiştir. Salgın sürecinde hızla uygulamaya geçirilen uzaktan eğitim, bu süreçte belki de tek seçenek olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzaktan eğitim sürecinin yürütülmesinde öğretmenler kilit roller üstlenmiş, mesleki yeterlilikleri ve hızla değişen bu sürece uyum sağlama durumları da nispeten sınanmıştır (Saygı, 2021).

Covid-19 salgınından diğer ülkeler gibi Türkiye de derinden etkilenmiş, virüsün yıkıcılığına karşı yetkili kurumlar tarafından birçok alanda önlemler alınarak bütün yaşam alanlarında değişim ve dönüşüme neden olmuştur. Ülkemizde virüsle ilgili olarak resmi kayıtlara geçen ilk Covid-19 teşhisi 11 Mart 2020 tarihinde ulusal ve uluslararası basın aracılığı ile bütün dünyaya duyurulmuştur. Hemen akabinde Dünya Sağlık Örgütü de bu tarihte, ortaya çıkan salgın hastalığı pandemi olarak bütün dünyaya ilan etmiştir (WHO, 2020a). Covid-19 virüsünün en önemli ve dikkat edilmesi gereken özelliği ise insandan insana çok hızlı ve kolay biçimde bulaşmasıdır. Bu özelliğinden ötürü salgın hastalık uzmanları bu virüsün yayılım hızının engellenmesi için önlem olarak, insanların kendilerini izole etmesi, tek kullanımlık ya da ileri düzeyde koruyucu maske kullanmaları, özellikle toplu olarak yapılan işlerde virüsün elden ele bulaşmaması için eldiven gibi kişisel

koruyucu ekipmanların kullanılması ve insanlar arasında sosyal mesafe olması gibi konularda tavsiyelerde bulunmuştur (WHO, 2020b). Bu önlemlerin nedeni yakın temasların, yüksek hareketliliğin, toplu taşıma araçlarının, kalabalıkla yapılan etkinliklerin, kalabalık insan topluluklarının ve özellikle okul gibi ortak kullanım alanlarının Covid-19 salgınının hızla yayılmasına neden olmasıdır.

Ülke olarak da bütün alanlarda salgının yayılmasını hem engellemek hem de azaltmak için alınan önlemler bir biri ardına hızlı bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Bu önlemlerin en önemlisi ve en etkili olanı sayı olarak insanların en fazla bir arada buldukları yerlerden olan okullarda gerçekleştirilmiştir. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kamu ve özel okullarda uzaktan eğitime geçilerek uzaktan eğitim süreci başlatılmıştır.

Salgın sürecinin uzaktan yürütülmesi bir takım sorunları da beraberinde getirmiş, hazırlıksız yakalanan eğitim camiası da bu sorunlardan nasibini almıştır. Yaşanan bu sorunlardan bir tanesi de şüphesiz uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı sayılabilecek kesimlerin eğitim ve öğretimlerinin nitelikli olarak yerine getirilmesi olmuştur. Çeşitli dezavantajlara sahip olan grupların normal süreçte bile eğitim öğretim çalışmalarından yeteri kadar faydalanamaması olağanüstü durumlarda yürütülmeye çalışılan eğitim çalışmalarından daha fazla mahrum kalmaları anlamına gelmektedir.

İnsanoğlunun son yıllarda hızlı, acımasız ve isteği dışında gerçekleşen iç ve dış göçler, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda farklılıkların kapanamayacak seviyede olması, bireylerin değişik kültürel davranışlar sergilemelerinin ve belirli zümrelere aidiyet hissetmelerinin nedenleri arasında sayılmaktadır. Bahsedilen bu farklı zümrelerden ve kültürlerden bireylerin isteyerek ya da istemeyerek bir arada bulunduğu yerler arasında eğitim kurumları en önde gelmektedir. Eğitim kurumlarında sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel nedenlerle birlikte, psikolojik nedenlerden ötürü de farklılıkları olan bireyler bir arada bulunmaktadır. Bireylerin istemeyerek sahip oldukları bu sosyal ve psikolojik farklılıklar birçok durumda içinde bulunulan grupla etkileşim gerektiren okul ortamlarında dezavantaj oluşturabilmektedir. UNESCO (2016) yılında, Eğitim 2030 eylem planı dahilinde, ülkelere kendi standart ve uyguladıkları yönetmelikleri çerçevesinde dezavantajlı ve marjinal gruplara ulaşabilmek adına, ek

çalışmalar ve faaliyetler sağlanarak bütün bireyleri kapsayacak şekilde eğitim ve öğretim çalışmalarının ayırım yapılmaksızın verilmesi çağrısında bulunmuştur. Yapılan bu anlamlı çağrı kapsamında, eğitimde nihai hedef olan demokratik eğitimin bir zorunluluğu olarak, eğitim öğretim çalışmalarına katılan bütün öğrenciler, bu hizmetlerden ayırım yapılmaksızın faydalanmalı ve aynı ortamlarda eşit imkanlarla eğitim ve öğretim çalışmalarına katılmalıdırlar. Özbaş (2014)'ın dezavantajlı öğrencilerin eğitimiyle ilgili yapmış olduğu araştırmasındaki tespitlerine göre: Eğitim kurumlarında eğitim alan öğrencilerin aile kökenlerinden dolayı sahip oldukları "kronik sosyo-ekonomik yoksulluk ve dezavantajlılık kısır döngüsü" eğitim kurumlarında sürdürülen eğitim öğretim çalışmaları sayesinde kırılabilir. Çünkü okullarda sürdürülen eğitimin bireyler arasındaki dikey hareketliliğe olumlu anlamda katkı sağlaması beklenmektedir. Farklı nedenlerden dolayı dezavantajlı durumda olan öğrencilerin, eğitim kurumları aracılığıyla hayatlarının olumlu anlamda tamamen değişmesi ve bu durumun nesiller boyu artı değer kazanarak devam etmesinin sağlanması mümkündür. Bu durumun gerçekleştirilebilmesinin yegane koşulu ise, ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda dezavantajları bulunan öğrencilerin eğitimde fırsat eşitliğinden, ayırım yapılmaksızın faydalanmaları ve nitelikli eğitim öğretim çalışmalarından yeteri kadar faydalanmaları hayati derece önemlidir. Çünkü dezavantajlı bireyler için nitelikli eğitim ve öğretim çalışmalarından faydalanmak dezavantajdan kaynaklanan yoksulluktan kurtulabilmek adına en önemli araçtır. Dezavantaja sahip bireyler tarafından eğitim, hem sahip oldukları hakların farkına varmak hem de bir üst eğitime geçmek için bir araç olarak görülürse, dezavantaja yol açan yoksul ve yoksun öğrencilerin eğitiminin çok daha önemli olduğu söylenebilir. Banerjee (2016), farklı dezavantajlara sahip olan öğrencilerin sayısal derslerdeki başarısızlıklarının nedenleri üzerine yaptığı araştırmasında, fen ve matematik konularında, dezavantajlı öğrencilerin eğitim öğretim çalışmalarındaki olumlu ortam eksikliği ve onları güdüleyen yeteri kadar desteğin bulunmamasının başarısızlığa yol açtığı sonucuna varmıştır. Bu nedenlerden dolayı, dezavantajlı öğrencilerle eğitim öğretim çalışması yürüten öğretmenlere destek olmak, bu öğrencilerle birebir ilgilenerek onlara destek eğitim sunmak, bu öğrencilere okuldan sonra birebir olarak fazladan eğitim vermek, sosyal ve kültürel anlamda desteklemek bu öğrencilerin eğitimleri için oldukça faydalı olacaktır.

2. Eğitim

Ülkeler adına eğitim, hem bireysel hem toplumsal aynı zamanda ekonomik ve siyasal işlevler açısından en önemli uğraşlardan ve konulardan biridir. Eğitim toplumun yaşam tarzlarının belirlenmesinde, toplumsal kültürün geçmişten geleceğe aktarılmasında, ülkelerin milli hassasiyetlerinde, ülkelerin kalkınmalarında en önemli konudur (Güvenç, 1994).

Bilinen en genel tanımıyla eğitim, "insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir". Bireylerin eğitim sürecinde kazandıkları bilgileri, becerileri, tutumları ve davranışlarının yanı sıra, içinde varlığını sürdürdüğü ve üyesi olduğu toplumun kültürel mozağinde de insanın yetişmesinde ve onun kalıcı kimliğinin oluşmasında büyük öneme sahip olan etkenlerdir (Fidan, 1996).

2.1. Dezavantajlı Öğrenciler

Eğitim kurumlarında eğitim ve öğretim gören dezavantajlı öğrencileri "yoksulluk, sosyal dışlanma, ayrımcılık ve şiddet riski yaşayan kişilerden oluşan etnik azınlıklar, göçmenler, engelli insanlar, izole yaşlı insanlar ve çocuklar" (Disadvantaged Groups, 2018) olarak kategorize etmek mümkündür. Aynı zamanda sadece öğrenciler değil kadınlar ve çocuklarda dezavantaj bakımından riskli olarak değerlendirilmektedir (UNICEF, 2016). Bunun dışında dezavantajlı öğrenciler çeşitli açılardan tanımlanmaktadır. Bu duruma örnek oluşturabilecek PISA 2015 raporundaki sosyo-ekonomik ve kültürel durum indeksi (EKSD) hesaplaması dezavantajlı bireylerin ortaya çıkarılmasında önemlidir. Bu indeks "anne ve babanın mesleği ve eğitim düzeyi, öğrencinin evde sahip olduğu eğitim ile ilgili kaynaklar ve ailenin evindeki bir takım araç gereçler değişkenleri dikkate alınarak hesaplanmaktadır" (Milli Eğitim Bakanlığı, 2016) ve bu indekse göre puanlama +1 ile -1 aralığında yapılmakta ve puanlama neticesinde -1 ve altında puanlama ile belirlenen öğrenciler sosyal ve ekonomik anlamda dezavantajlı öğrenciler olarak tanımlanabilmektedir. Ülkemizdeki "ESKD indeksi -1'in altında olan öğrenci oranı yaklaşık %64'tür" (Milli Eğitim Bakanlığı, 2016). Bu orana göre öğrencilerin yarısından fazlası sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı olarak tanımlanmaktadır. Oluşturulan bu raporda OECD ülkelerinin ortalaması %18'in altında bulunmaktadır. Bahsedilen bu durum değerlendirildiğinde ülkemiz için olumlu şeyler söylemek pek de mümkün olmamaktadır. Batyra (2017) PISA 2015 raporu üzerine yapmış olduğu çalışmasında, özellikle matematik dersinde kız çocuklarının almış oldukları puanların erkek öğrencilerin matematik dersindeki puanların bir hayli gerisinde olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum değerlendirildiğinde ise okullarda eğitim gören kız çocukları ilerleyen yaşlarda geleceğin kadınları olacağından gelecekleri açısından bir dezavantaj oluşturacaktır ve bu durum ancak ve ancak okul çağlarında alacakları etkili eğitim ile olumluya çevrilmesi mümkün olacaktır.

Eğitim Reformu Girişimi'nin (ERG) (2017) yılında yayımladığı bir raporda, bu durum ülkemiz açısından değerlendirildiğinde hala uygun eğitim ve öğretim imkânlarından yararlanamayan çocukların bulunduğu gerçeği gözler önünde durmaktadır. Bu durumda "bütün çocukların nitelikli eğitime erişiminin sağlanması için sosyoekonomik durum, anadili, din, etnik köken, engeli olma durumu, toplumsal cinsiyet ve cinsel yönelim gibi eksenler göz önünde bulundurularak bir kapsayıcı eğitim çerçevesi oluşturulması" gerekliliği bu sorunun kalıcı

çözümü açısından hayati önem arz etmektedir (ERG 2017). Oral ve McGivney (2014) yılında yapmış oldukları çalışmada benzer bir sonuca ulaşarak, ülkemizdeki düşük sosyo-ekonomik şartlara sahip olan öğrencilerin okullardaki akademik başarılarını olumsuz anlamda etkileyerek genel olarak dezavantajlı öğrencilerin akademik başarılarının diğer öğrencilere nazaran daha düşük olduğunu söylemektedir. Ayrıca Aytaş ve Kardaş (2014)'ın Türkçe öğretim programı temel alınarak dezavantajlı öğrencilerle yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre dezavantaja sahip öğrencilerin, özellikle, okuma ve anlamalarının geliştirilmesi için birebir desteklenmesi gerektiğini önemle vurgulamaktadır.

2.2. Dezavantajlı Öğrencilere Eğitim Verme Etkinlikleri

Eğitim kurumlarında bulunan dezavantajlı öğrencilerin okul başarılarını arttırabilmek için eğitim gördükleri eğitim kurumlarına uyum sağlamaları, seviyelerine uygun olarak eğitim ve öğrenme becerilerinin geliştirilerek sosyal beceriler kazandırılması ve en önemlisi de psikolojik olarak desteklenmeleri oldukça önemlidir. Clark (2014) yılında dezavantajlı öğrencilerin akademik gelişimleri üzerine yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre, dezavantajlı öğrenciler için eğitim-öğretim ortamlarının geliştirici ve destekleyici öğrenme ortamlarına dönüştürülmesi sonucunda dezavantajlı öğrencilerin derslere daha aktif olarak katılım sağlayabileceklerini söylemektedir. Dezavantajlı öğrencilerin akademik olarak desteklenmesi ile ilgili olarak, Jewett ve Kuhn (2016), dezavantajlı öğrencilerin sosyal alanlarda, seviyelerine uygun olarak anlamlı içeriğe sahip ders etkinliklerine bu öğrencilerin yeteri kadar katılım sağlamalarının, en dezavantajlı kategoride gösterilen öğrencilerde bile akademik gelişim gözlenerek yetenek ve becerilerin geliştirebileceğini söylemektedir. Ülkemizde eğitim kurumlarında bulunarak eğitim-öğretim çalışmalarına katılan dezavantajlı öğrencilerin almış olduğu destek eğitimlerin olumlu etkileri üzerine yapılan birçok çalışmada, dezavantajlı öğrencilerin akademik başarılarının geliştirilmesine yönelik olarak gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerin akademik başarılarını olumlu olarak etkileyerek yukarıda bahsedilen becerilerin geliştirildiği sonuçlarına varılmıştır. Bu son uçları destekleyici nitelikte, Cevizci ve diğerlerinin (2015) 5., 6., 7. ve 8. Sınıflarda bulunan dezavantajlı 15 öğrenci ile gerçekleştirdikleri ve 3 hafta süren ve okul kütüphanesinde yapılan 6 etkinlik ile yürütülen projede, dezavantajlı öğrencilerin psikososyal ve sağlıkla ilgili algılarını geliştirebilmek için bir takım eğitim etkinlikleri yapılmıştır. Araştırmanın yürütücülere, gerçekleştirilen destek eğitimler sayesinde dezavantajlı öğrencilerin daha aktif, paylaşımcı, iletişime açık, daha girişimci, liderlik yönlerini arttırarak, psikososyal açıdan güçlendikleri sonucuna ulaşmışlardır. Dezavantajlı öğrencilerin okullarda aldıkları destek eğitimlerle ilgili olarak Little ve ark. (2018), Amerika Birleşik Devletleri'nde yaptıkları çalışmada yaz aylarında

dezavantajlı öğrencilerin matematik başarılarını arttırmak için matematik kampı düzenlemiştir. Düzenlenen kampa, okulöncesi ile birinci ve ikinci sınıflarda okuyan dezavantajlı öğrenciler katılım sağlamıştır. Düzenlenen kamp süresince dezavantajlı öğrenciler matematikle ilgili akademik başarıyı arttırıcı çeşitli etkinlikler ile desteklenmiştir. Yapılan bu araştırmanın çıktılarına göre, kampa katılan dezavantajlı öğrencilerin matematik başarılarının, bu kampa katılmayan öğrencilerden daha yüksek olarak, gerçekleştirilen destekleyici matematik eğitimi etkinliklerinin, dezavantajlı sayılan ailelerin öğrencilerinin akademik başarılarını destekleyerek olumlu anlamda fark yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

3. Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın yapılış amacı, önemi ile birlikte, araştırmanın modeli, evren, örneklem ve veri toplama araçları ve verilerin analizi hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmadaki temel amaç, salgın sürecinde sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayanarak, uzaktan eğitimde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitim ve öğretim çalışmalarının yeterli olup olmadığının ortaya çıkarılmasıdır. Bu çalışmada dezavantajlı öğrencilerin yüz yüze eğitimde ve uzaktan eğitimde almış oldukları destek eğitimlerin, katılımcı öğretmenlerin görüşleri esas alınarak eğitim alanında, gelecekte oluşabilecek salgın ve deprem gibi olağanüstü durumlara daha hazırlıklı olunması ve özellikle de uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerle yürütülen eğitim-öğretim çalışmalarındaki eksiklerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Eğitim ve öğretim çalışmalarının temel yürütücülere olarak kabul edilen öğretmenlerin meslekleri ile ilgili olarak ortaya çıkan değişimlere hızlı bir şekilde adapte olmaları süreçlerin sağlıklı yürütülmesi açısından önemlidir. Salgın süreci veya yıkım şiddeti büyük olan depremler gibi ileride karşılaşılabilecek olağanüstü durumlara her an hazırlıklı olabilmek için bu tür çalışmalar oldukça önemlidir. Eğitimin ilk kademesinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin de Covid-19 Pandemi sürecinde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitimlerin yeterliliği ile ilgili düşünceleri eğitimin özellikle de uzaktan eğitimin geleceği konusunda büyük önem taşımaktadır.

3.2. Araştırmanın Modeli

Çalışma nitel araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. Nitel yöntemler bir probleme ilişkin katılımcıların görüşlerinin derinlemesine incelenmesinde sıklıkla kullanılmaktadır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak, olaylar ve olguların doğal ortamda, bütüncül ve gerçekçi bir biçimde ortaya konmasını amaçlayan, nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilmektedir (Erjem, 2004).

Çarpar (2020), nitel çalışmada kullanılan fenomenoloji

desenini, problem hakkında yüzeysel bilgi sahibi olunan veya problem hakkında bilgi sahibi olunmadığı durumlarda kullanılan fenomenler olarak tanımlar ve küçük gruplarda ayrıntılı veri toplanması açısından avantajlı olduğunu belirtir. Araştırmada uzaktan eğitimin öğretmenlerin ve öğrencilerin eğitim-öğretim süreçlerine yönelik etkileri bilinmekte, fakat durum veya olgu hakkında ayrıntılı bir bilgi birikimi bulunmamaktadır. Bu durum fenomenoloji deseninin kullanılmasına temel oluşturmaktadır.

3.3. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Mersin ili Tarsus ilçesinde çalışan 10 erkek 10 kadın sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlerin 8'i köy 12'i ise ilçe merkezinde çalışmaktadır. Araştırmaya dâhil olan katılımcılar ilçe merkezinden 3 farklı okuldan, köyden ise 2 farklı okuldan katılmaktadırlar. Yapılan araştırmanın örneklem seçiminde maksimum çeşitlik yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda tercih edilen maksimum örneklem seçiminde araştırmacılar asıl hedeften uzaklaşmayarak tersine hedefleri doğrultusunda örneklem seçmektedirler. Maksimum çeşitlilik yöntemi, araştırılan konu ya da olay hakkında farklılıkları bulup ana temada birleştirilerek tanımlama yapmayı amaç edinmektedir (Neuman, 2014).

3.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veriler nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanılan görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşme tekniğinde amaç, önceden hazırlanmış sorular ile kişilerin duygu ve düşüncelerini anlamak ve kişilerin öznel fikirlerini alarak araştırma konusunu tanımlamaktır (Türnüklü, 2000). Görüşme tekniği olaylara başkalarının penceresinden bakmak ve olayları anlamaya çalışmaktır. Verileri elde edebilmek için görüşme soruları, araştırma öncesinde hazırlanarak uzman görüşleri alındıktan sonra son hale getirilerek oluşturulmuştur. Araştırmada katılımcılara, "Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde, sınıflarda bulunan dezavantajlı öğrencilerin aldıkları eğitimle alakalı düşüncelerinizi öğrenebilir miyim? Sorusu sorulmuştur. Soru konunun kapsamını dağıtmayacak ve nitel araştırmaya uygun olacak şekilde hazırlanmıştır.

Yapılan çalışmada katılımcılara araştırmanın kim tarafından, hangi konuda ve hangi amaçla yapıldığı konusunda bilgilendirme yapılarak katılımcılardan onay alınmıştır. Yarı yapılandırılmış soru formuna dayalı olarak gerçekleştirilen görüşmelerin süresi ortalama 30-45 dakika arasındadır.

Veriler toplanmadan önce örneklem çevresinde ön araştırma yapıp, öğretmenlerden randevu alınmıştır. Planlama yapılırken randevu zamanlarının öğretmenlerin ders saatlerine gelmemesine ve 45 dakikayı aşmamasına dikkat edilmiştir. Veri toplama aşamasında rızası alınan öğretmenler ile yapılan görüşmeler planlandığı gibi tamamlanmıştır. Görüşme esnasında katılımcıların vermiş olduğu bilgiler not tutularak kayıt altına alınmıştır. Görüşme sonrası katılım gösteren öğretmenlere, katkılarından dolayı teşekkür

edilerek görüşmeler bitirilmiştir.

3.5. Verilerin Toplanması

Araştırmacı, görüşmelerden önce katılım sağlayan öğretmenleri çalışmanın hangi amaçla yürütüldüğü hakkında bilgilendirmiştir. Katılımcılara, isimlerinin gizli kalacağı ve elde edilen verilerin yapılan çalışmanın amacı dışında kesinlikle kullanılmayacağı konusu açıklanmıştır. Yapılan bu açıklamalar sayesinde katılımcıların gönüllük esasına dayanarak, görüşmede sorulan sorulara içten ve doğru cevap vermeleri sağlanarak; çalışmanın geçerlik ve güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Yapılan görüşmeler, katılımcıların okullarında ve okul idaresinin onay vermesi ile belirlenen ortamda yapılmıştır.

3.6. Veri Analizi

Nitel araştırmada verilerin niteliği, araştırmanın rapor haline getirilmesi ve analizinde önemli rol oynamaktadır. Nitel verileri analiz etmede başlıca amaç, toplanan verilerden anlamlar çıkararak sistemsel bir yapı oluşturmaktır. Yurdakul (2016), nitel araştırmalarda verilerin işlenmesi ve analizini zorlu bir süreç olarak ifade etmektedir. Nitel araştırmada önemli hususlardan biri de verilerin işlenmesi sürecidir. Bu süreç; deşifre (görüşme, gözlem, ses kaydı, notlar) kodlama, araştırmacı günlük yazımı ve kategori (tema) oluşturma basamaklarından oluşmaktadır (Çelik, 2020). Katılımcıların her birine görüşme sırasına göre sırasıyla K1, K2, K3, ...K20 şeklinde kodlar verilmiştir.

4. Bulgular

Çalışmada, Covid-19 salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde dezavantajlı öğrencilerle yürütülen eğitim-öğretim çalışmalarının yeterli olup olmadığı araştırılmak istenerek, konuyla alakalı katılımcıların görüşlerine başvurulup katılımcılara "Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde, sınıflarda bulunan dezavantajlı öğrencilerin aldıkları eğitimle alakalı düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?" sorusu yöneltilmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenler, veliler ve öğrenciler oldukça zorlanmış, bazı öğrenciler bu süreci kolay bazı öğrenciler ise oldukça zor atlatmıştır. Normal süreçte dahi eğitim öğretim çalışmalarında oldukça zorlanan dezavantajlı öğrenciler şüphesiz diğer öğrencilere göre bu sürecin zorluklarını daha derinden hissetmiştir. Dezavantajlı öğrencilerin salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitim-öğretim çalışmalarından ne derece etkilendiklerini ortaya çıkarmak için katılımcılara "Salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitim sürecinde, sınıflarda bulunan dezavantajlı öğrencilerin aldıkları eğitimle alakalı düşüncelerinizi öğrenebilir miyim?" sorusu sorularak görüşleri istenmiştir. Görüşme neticesinde aşağıdaki bulgular ortaya çıkarılmıştır.

Tablo 1'de de görüldüğü gibi, bu konu 20 öğretmene sorulmuş ve 20 öğretmenden 8'i özellikle maddi yönden dezavantajlı olan öğrencilerin diğer öğrencilere nazaran süreçten çok daha fazla olumsuz etkilendiğini, 6 öğretmen dezavantajlı öğrencilerin birebir eğitime ve birebir ilgiye daha fazla ihtiyaç duydukları için uzaktan eğitimden yeteri kadar faydalanamadıklarını belirtmiştir.

4 Katılımcı, dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde diğer öğrencilere göre sürecin olumsuzluklarına daha fazla maruz kaldıklarını, 2 katılımcı, dezavantajlı öğrencilerin diğer öğrencilere göre daha fazla veli ilgisine muhtaç oldukları için birebir eğitim ve birebir ilgi görmeleri gerekliliğinden dolayı uzaktan eğitimin doğasından kaynaklı olarak yeteri kadar eğitim ve ilgi göremediklerini belirtmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin dezavantajlı öğrencilerin eğitimi hakkındaki görüşleri

Dezavantajlı Öğrencilerin Eğitimi	f*	%
Maddi Yetersizlik	8	40
Birebir Eğitim	6	30
Olumsuzluklardan Etkilenme	4	20
Veli İlgisi	2	10
Toplam	20	100

Ekonomik dezavantaja sahip olan öğrencilerle alakalı görüşler aşağıdaki gibidir:

"Maddi olarak dezavantajlı öğrenciler için Eba eğitim noktaları kuruldu, bu sayede her öğrenciye ulaşılması hedeflendi, ayrıca ekonomik olarak güç durumda olan bazı öğrencilere eğitim materyalleri dağıtmaya çalışıldı. Bu şekilde dezavantajlı öğrencilerin dezavantajları azaltılmaya çalışıldı. Ancak sürecin sonunda çok da başarılı olamadığımızı gördük." (K1)

"Bizim okulda sadece ekonomik anlamda dezavantajlı öğrencilerimiz vardı. Bunlara da tablet dağıtımı yapıldı, bunun dışında okullarda Eba bağlantı noktaları kuruldu, bu şekilde bu dezavantaj bertaraf edilmeye çalışıldı. Ancak dağıtılan tabletlerin verimli kullanılmadığını düşünüyorum, çünkü veliler neyi nasıl kullanacaklarını çok da iyi bilmiyorlardır. Sürecin ilk başlarında sorunlar daha fazlaydı acemilik bizi çok zorladı. Dezavantajlı öğrenciler için şahit olduğum çalışmalar bu şekilde." (K3)

"Maddi yönden dezavantajlı öğrencilerin genel olarak ailevi sorunları olduğu kanaatindeyim. Maddi durumu kötü olan ailelerin aile durumları da kötü oluyordu bu öğrenciler uzaktan eğitim sürecinde aile ilgisinden daha da yoksun kaldıkları için onların, uzaktan eğitim sürecinde aldıkları eğitimin aile desteğinden ve ekonomik yetersizlikten kaynaklı olarak çok da yeterli olmadığını diyebilirim." (K8)

Dezavantajlı öğrencilerin eğitim ve öğretimde birebir olarak ilgilenilmesi gerekliliği ile ilgili bazı katılımcılar şu şekilde görüşte bulunmuştur:

"Dezavantajlı öğrenciler yüz yüze eğitim de bile çok fazla sorun yaşarken, birebir iletişimin olmadığı uzaktan eğitim sürecinde birçok konuda sorunları daha da arttı. Yüz yüze eğitime ve birebir ilgiye muhtaç olan öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için uzaktan eğitim süreci çok daha sıkıntılı geçti." (K12)

"Uzaktan eğitim süreci dezavantajlı öğrenciler için çok da verimli olmadı. Çünkü okulumuzda bulunan dezavantajlı öğrencileri düşündüğümde yüz yüze eğitimde destek eğitimi alan öğrencilerimiz vardı. Bu öğrenciler haftada

12 saate kadar öğretmeni ile öğrenme gücünü çektiği konularda bire bir eğitim alıyordu. Bu durum uzaktan eğitim sürecine taşınmadı ya da uzaktan eğitim sürecinde çok da verim alınmadı. Uzaktan eğitimden yüz yüze eğitime döndüğümüzde dezavantajlı öğrencilerimizin eğitim-öğretim durumları da benim bu düşüncemin doğruluğunu kanıtladı." (K13)

Katılımcıların görüşlerinden elde edilen bir başka bulgu ise, ekonomik olarak dezavantajlı bazı ailelerin çocuklarına, uzaktan eğitim süreci boyunca ulaşamaması olmuştur. Yüz yüze eğitimde bile ilgisiz olan ailelerle görüşmelerde sorun yaşayan öğretmenler uzaktan eğitim süreci boyunca velilerle iletişim kurmada çok daha fazla zorlandıklarını söylemiş hatta bazı velilerle hiç görüşemediklerini belirtmiştir. Bu durum dezavantajlı ailelerin çocuklarına, eğitim konusunda ilgi göstermedikleri bulgusunu ortaya çıkarmaktadır.

"Okulumuz konumu ve şartları nedeniyle dezavantajlı öğrencilerin yoğun bulunduğu bir okul. Dezavantajlı dediğimiz öğrenciler uzaktan eğitim sürecine çok fazla dâhil olamadılar, 30 kişilik sınıfta neredeyse yarı yarıya online derslere katılım sağlandı. Öğrenciler internet, teknoloji ve materyal eksikliği nedeniyle katılımlarını yetersiz koşullarda sağlamaya çalıştı, buna tanık olmak bir öğretmen olarak beni çok daha fazla üzdü." (K18)

"Okulumuz konumu itibarıyla dezavantajlı öğrencilerin çok fazla olduğu bir okul. Uzaktan eğitime katılan öğrenci sayısının oldukça düşük olması bizi bu süreçte yürütülen eğitim öğretim çalışmalarında oldukça zorladı. İnternete erişimde çoğu velinin yetersiz olması ve sadece telefonda gruplarda paylaştığımız ödevlerle dersleri takip etmek büyük sorunlar oluşturdu. Bu süreç dezavantajlı öğrencilerimiz ile diğer öğrencilerimiz arasındaki eğitim-öğretim farkını daha da arttırdı. Dezavantajlı öğrencilerimiz uzaktan eğitim sürecinde yürütülen çalışmalardan çok da fazla yararlanamadılar." (K19)

Ayrıca bu konuyla ilgili olarak katılımcıların görüşlerinden elde edilen bir diğer bulgu, yüz yüze eğitimde fırsat eşitliğinin daha fazla olduğu, uzaktan eğitimde ise öğrencilerin ailelerinin sosyoekonomik ve sosyokültürel durumlarından kaynaklı olarak fırsat eşitliğinin bozulduğu bulgusudur. Sosyoekonomik ve sosyokültürel durumu daha iyi olan ailelerin, uzaktan eğitim için gerekli olan materyallere ve istenen alt yapıya ulaşarak hedeflere, dezavantajlı öğrencilere nazaran daha iyi ulaştıkları, bu durumda uzaktan eğitimde fırsat eşitliğinin bozulduğu verisi katılımcıların görüşlerinden anlaşılmaktadır.

"Eğitimdeki fırsat eşitliği, zaten uzaktan eğitim sürecinde çok da fazla yoktu, bu yüzden uzaktan eğitim sürecinin sonunda dezavantajlı öğrencilerin bu durumda çok daha eksiz ve yetersiz kaldıkları ortaya çıktı." (K2)

"Covid-19 salgını sürecinde uygulanan uzaktan eğitim boyunca dezavantajlı öğrencilerin verilen eğitimden hiçbir şekilde yararlanmadıklarını gördüm. Salgından dönüşte yüz yüze eğitim de onların bıraktığımız durumdan çok daha gerilemiş çok daha olumsuz bir

şekilde bulduklarına şahit oldum.” (K7)

“Dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitim süresince eğitimden uzak kaldıklarını düşünüyorum. Normal öğrenciler bile uzaktan eğitim sürecinden tam olarak faydalanamamışken, dezavantajlı öğrencilerin uzaktan eğitimde uygulanan eğitimden faydalanabilecekleri ihtimalini bile düşünemiyorum.” (K11)

“Uzaktan eğitim sürecinde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitim-öğretim çok daha sıkıntılı ve zorlu geçti. Süreç bu öğrenciler için çok daha fazla zorlayıcıydı, açıkçası öğretmen olarak bu süreçte bu öğrencilerime nasıl yardımcı olabileceğim konusunda çok fazla zorlandım.” (K16)

5. Sonuç

Ülkelerin var olan sistemlerini köklü bir değişim sürecinden geçiren Covid-19 Pandemisinin etkilediği en önemli alanlardan birinin de eğitim olduğu dikkatleri çekmektedir. Ülkemizde eğitimden etkilenen bireylerin sayısının çokluğu düşünüldüğünde yapılan çalışmanın ve çıktılarının önemi daha da artmaktadır. Salgın sürecinde Covid-19 virüsünün olumsuz etkileriyle mücadele etmek için birçok alanda önlemler alınmış, eğitim alanında da okullar yüz yüze eğitime kapatılarak eğitim-öğretim çalışmaları uzaktan eğitim süreciyle yürütülmeye çalışılmıştır. Covid-19 salgını sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitimin yeterli olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışma kapsamında öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

Eğitim öğretim çalışmalarında hem yüz yüze eğitimde hem de uzaktan eğitimde, dezavantajlı öğrencilerle yürütülen eğitim-öğretim çalışmalarının yeterliliği ve niteliği onların diğer öğrencilerle aralarında olan akademik farkın kapatılması açısından oldukça önem arz etmektedir. Bu çalışmada katılımcıların görüşlerinden elde edilen bulgulardan yola çıkarak, dezavantajlı öğrencilerin çeşitli nedenlerden dolayı uzaktan eğitim sürecinden yeteri kadar faydalanamadıkları dikkatleri çekmektedir. Uzaktan eğitimde diğerlerine göre avantajlı olan öğrencilerin eğitim-öğretim çalışmalarına katılarak ulaşmak istenen akademik hedeflere kısmen ulaştıkları buna karşılık dezavantajlı öğrencilerin ise dezavantajlarından kaynaklı olarak süreçten olumsuz anlamda fazlaca etkilenerek bu süreçte yürütülen eğitim çalışmalarından beklenen akademik hedeflere yeteri kadar ulaşamadıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Benzer bir çalışmanın sonucunda, Özer, Gençoğlu ve Suna, (2020) avantajlardan yoksun öğrencilerin akademik olarak başarı ortaya koyamayışlarının nedenleri birçok dezavantajın etkisi olabilir, önemli olan nokta okullarda yürütülen akademik çalışmaların öğrenci başarısının merkezi bir konumda olmasından kaynaklandığını belirtmektedir.

Öğrencilerin akademik başarılarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar; öğrenci velilerinin çalışma şartları, ekonomik gelirleri, eğitim seviyeleri ve öğrencilerin evlerinde bulunan eğitim ve öğretime

yönelik bulunması gereken eğitim araç gereçleri ile ölçülen birçok bileşendir. Bununla birlikte yapılan araştırmanın sonucuna göre uzaktan eğitim sürecinde ailelerin sosyo-kültürel yapısının uzaktan eğitimin dezavantajlarından biri olduğu ortaya konularak, dijital okuryazarlık konusunda yeterli beceriye sahip olmayan ailelerde uzaktan eğitim sürecini yönetmenin oldukça zor olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Özcan ve ark., 2020). Köy ve kırsal kesimlerde alt yapı eksikliği ile alakalı olarak internet erişiminin yeteri kadar olmaması, aynı evde farklı sınıflardan birden fazla öğrencinin uzaktan eğitim sürecine katılması, velilerin soyo-ekonomik dezavantajlarından dolayı evlerine internet bağlatamaması gibi nedenler de uzaktan eğitimin dezavantajları olabilir (Yılmaz, 2020).

Konu ile ilgili yapılan araştırmalar bir noktaya kadar öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ile akademik hayatlarındaki elde edilen başarı arasında pozitif yönlü bir uyum olduğunu göstermektedir. Başka bir söylemle, ailelerin ve öğrencilerin sosyo-ekonomik dezavantajlarının giderilmesi dezavantajlı öğrencilerin okulda akademik başarı elde etme olasılıklarını artırıyor diyebiliriz (OECD, 2011; OECD, 2014).

Çalışmanın önemli ve fark yaratan bulgusu, uzaktan eğitimde dezavantajlı öğrencilerin almış oldukları eğitim ve öğretimin yetersizliğidir. Katılımcıların tamamının dezavantajlı öğrencilerin diğer öğrencilere nazaran sürecin olumsuzluklarından çok daha fazla etkilendikleri konusunda hemfikir oldukları görülmektedir. Özellikle maddi yönden dezavantajlı olan öğrencilerin bu süreçte diğer öğrencilere göre sürecin olumsuzluklarından çok daha fazla etkilendiği anlaşılmaktadır. Ceylan ve ark. (2022) yılında uzaktan eğitim sürecinin ilkökul öğrencileri üzerine etkileri ile ilgili yapmış olduğu çalışmasının çıktılarına göre, maddi yönden dezavantajlı öğrencilerin eğitim öğretim ile ilgili materyallere yeteri kadar ulaşamadığından dolayı sürecin olumsuzluklarından daha fazla etkilendikleri dolayısı ile akademik anlamda beklenen gelişmeyi gösteremedikleri sonucuna ulaşmıştır. Dezavantajlı öğrencilerin birebir eğitime ve birebir ilgiye daha fazla ihtiyaç duydukları için uzaktan eğitimden yeteri kadar faydalanamadıkları ve süreçten olumsuz etkilendikleri görülmektedir. Dezavantajlı öğrencilerin diğer öğrencilere nazaran daha fazla ilgiye muhtaç oldukları için birebir eğitim ve birebir ilgi görmeleri gerekliliğinden dolayı uzaktan eğitimin doğasından kaynaklı olarak yeteri kadar eğitim ve ilgi göremedikleri olmuştur. Buna karşın pek çok OECD raporu maddi yönden dezavantaja sahip olan öğrencilerin akademik anlamda beklenenden çok daha yüksek başarı gösterebilmektedir. Bununla birlikte yakın zamanda ülkemizde de maddi yönden yoksun ve yoksul birçok öğrenci hem ortaöğretim hem de üniversiteye giriş sınavlarında oldukça yüksek başarılar kazanarak hem ulusal hem de uluslararası medyaya konu olarak dezavantajlara rağmen başarılı olunacağını kanıtlamıştır. (OECD, 2011; OECD, 2014).

Katılımcıların dikkat çektiği bir başka durum ise, maddi olarak dezavantajlı ailelerin öğrencilerine uzaktan eğitim süreci boyunca ulaşamamasıdır. Yüz yüze eğitimde bile ilgisiz olan ailelerle görüşmelerde sorun yaşayan öğretmenler uzaktan eğitim süreci boyunca velilerle iletişim kurmakta çok daha fazla zorlandıklarını söylemiş hatta bazı velilerle hiç görüşemediklerini belirtmiştir. Bu durum dezavantajlı öğrenci ailelerinin öğrencilerine eğitim konusunda ilgi göstermedikleri sonucunu ortaya koymaktadır. Buna karşılık olarak ailelerin, eğitim öğretim etkinliklerine katılımının dezavantajlı öğrencilerin okula uyum sağlaması konusunda kolaylık sağladığı, akademik ve sosyalleşme anlamında da ailesinin desteğini arkasında hisseden öğrencilerin okulda desteklenme olasılığı çok daha yüksektir. Aile desteği ya da ailenin eğitsel katılımının ise bütün öğrencilerin akademik başarılarında oldukça kritik bir konumda bulunmaktadır (Fan ve Chen, 2001; Shriner ve ark. , 2010; Vincent, 2017).

Ayrıca bu konuyla alakalı olarak katılımcıların görüşlerinden, yüz yüze eğitimde fırsat eşitliğinin daha fazla olduğu, uzaktan eğitimde ise öğrenci velilerinin sosyoekonomik ve sosyokültürel durumlarından kaynaklı olarak eğitimde fırsat eşitliğinin bozulduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Sosyoekonomik ve sosyokültürel durumu daha iyi olan ailelerin uzaktan eğitim için gerekli olan materyallere ve istenen alt yapıya kolay ulaşarak hedeflere dezavantajlı öğrencilere nazaran daha iyi ulaşmakta bu da uzaktan eğitimde fırsat eşitliğinin bozulduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle maddi dezavantajın, ailelerin okulla ilgili konulara katılım göstermemelerine, velisi buldukları öğrencilerinin dezavantajları ile ilgili konularda öğretmenleri ile görüşmekten kaçınmalarına neden olmaktadır (Calarco, 2014). Dezavantajlarına rağmen akademik başarı gösteren öğrencilerin potansiyellerinin desteklenmesi ise eğitimde fırsat eşitliğinin artırılması için atılabilecek en önemli adımların başında gelmektedir. Dezavantajlarına rağmen akademik başarı elde eden öğrencilerin akademik eğilimleri, ülkelerin eğitim sistemlerinin ne derece eşit, adil ve nitelikli olup olmadıklarının da bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır. (OECD, 2016). Bu durumda sorulması gereken önemli soru; “Ülkemizdeki dezavantajlı öğrencilerin akademik başarı gösterme becerilerini artırmak için neler yapabiliriz?” olmalıdır.

Çalışmadan elde edilen çıktılar doğrultusunda, salgın ve doğal afetler gibi bütün ülkeyi ve özellikle eğitim-öğretim çalışmalarını olumsuz etkileyebilecek olağanüstü durumlarda, dezavantajlı öğrencilerin eğitimlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için öğretmenlerin olağanüstü durumlarda verebilecekleri destek eğitimleri geliştirici hizmet içi eğitim kursları verilerek öğretmenlerin süreçlere daha hazır halde olmaları sağlanabilir.

Ayrıca eğitimle ilgili paydaşlara uzaktan eğitim sürecinde de dezavantajlı öğrencilerin eğitimlerinin daha sağlıklı ve nitelikli yürütülebilmesi için olmazsa olmaz olan elektrik,

internet ve internet kotalarına ulaşım konusunda daha sağlıklı bir alt yapı kurmaları önerilmektedir. Öğretmenlerin de hem yüz yüze hem de uzaktan eğitim süreçlerinde dezavantajlı öğrencilerin eğitimi ile ilgili olarak kendilerini çağın gereklerine uygun geliştirip yenilikçi eğitim anlayışlarına açık olarak hizmet içi eğitim faaliyetlerine katılmaları ve bu doğrultuda olağanüstü süreçlere hazırlamaları önerilebilir.

Bu araştırma; 2021-2022 Eğitim-Öğretim yılında Tarsus İlçesinde belirlenmiş olan okullarda görev yapan 20 sınıf öğretmeni ile sınırlandırılmıştır. Yapılan bu araştırma az sayıda öğretmen ile gerçekleştirildiğinden, çalışma sonuçlarının daha sağlıklı olması için daha çok sayıda öğretmenle görüşmek faydalı olacaktır.

Katkı Oranı Beyanı

Yazar(lar)ın katkı yüzdesi aşağıda verilmiştir. Tüm yazarlar makaleyi incelemiş ve onaylamıştır.

	F.D.	M.S.	E.G.	B.O.Y.	U.Ş.	AA.Ö.	B.K.	A.K.	S.M.	B.K.
K	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
T	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Y	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
VTI	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
VAY	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
KT	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
YZ	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
KI	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
GR	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
PY	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
FA	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon, PY= proje yönetimi, FA= fon alımı.

Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Beyan

Yapılan bu araştırma için, Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından 10/05/2022-180 tarih ve karar numarası ile etik kurulu onayı alınmıştır.

Kaynaklar

- Aytaş G, Kardaş D. 2014. Dezavantajlı öğrencilerin okuma anlama gelişimleri. *Turkish Stud*, 9(11): 79-92.
- Banerjee PA. 2016. A systematic review of factors linked to poor academic performance of disadvantaged students in science and maths in schools. *Cogent Educ*, 3: 1178441. DOI: 10.1080/2331186X.2016.1178441.
- Batya A. 2017. Türkiye’de cinsiyete dayalı başarı farkı. Aydın Doğan Vakfı ve Eğitim Reformu Girişimi raporu. URL: <http://www.egitimreformugirisimi.org/yayin/turkiyede-cinsiyete-dayali-basari-farki-pisa-arastirmasi-bulgulari> (erişim tarihi: 12 Aralık 2022).
- Calarco JM. 2014. Coached for the classroom: Parents’ cultural transmission and children’s reproduction of educational inequalities. *American Sociol Rev*, 79(5): 1015-1037. DOI: 10.1177/0003122414546931.
- Cevzici S, Uludağ A, Babaoğlu ÜT, Karaahmet E, Vural A, Şahin EM, Özdemir H, Ünver A. 2015. Dezavantajlı öğrencilerde

- sağlık algısının ve psikososyal becerilerin geliştirilmesi: Okul tabanlı bir müdahale çalışması. *TAF Prevent Medic Bull*, 14(1): 39-48.
- Ceylan B, Alpaslan A, Alpaslan B, Şimşek N, Genç M, Taş Ü, Gözler C, Sezen HC, Yılmaz E, Duran A. 2023. Uzaktan eğitim sürecinde eğitim materyallerinin sınıf öğretmenleri görüşlerine göre değerlendirilmesi. *BSJ Pub Soc Sci*, 6(2). DOI: 10.52704/bssocialscience.1265607.
- Clark I. 2014. Equitable learning outcomes: supporting economically and culturally disadvantaged students in 'Formative Learning Environments'. *Improv Schools*, 17(1): 116-126. DOI: 10.1177/1365480213519182.
- Çarpar MC. 2020. Sosyolojide iki niteliksel desen: Fenomenolojik ve etnografik araştırma. *J Soc Sci*, 4(8): 689-704.
- Çelik H, Başer Baykal N, Kılıç Memur HN. 2020. Nitel veri analizi ve temel ilkeleri. *Eğit Nitel Araş Derg*, 8(1): 379-406. DOI: 10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.16m.
- Dietrichson J, Bog M, Filges T, Jorgensen AK. 2017. Academic interventions for elementary and middle school students with low socioeconomic status: A systematic review and meta-analysis. *Rev Educ Res*, 87(2): 243-282. DOI: 10.3102/0034654316687036.
- Disadvantaged Groups. 2018. Disadvantaged groups. URL: <http://eige.europa.eu/rdc/thesaurus/terms/1083> (erişim tarihi: 10 Aralık 2022).
- Eğitim Reformu Girişimi. 2017. Eğitim izleme raporu: 2016-2017. URL: http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/EIR2016-17_12.10.17.web-1.pdf (erişim tarihi: 10 Aralık 2022).
- Erjem Y. 2005. Eğitimde yabancılaşma olgusu ve öğretmen: Lise öğretmenleri üzerine sosyolojik bir araştırma. *Türk Eğit Bil Derg*, 3(4): 395-417.
- Fan X, Chen M. 2001. Parental involvement and students' academic achievement: A meta-analysis. *Educ Psychol Rev*, 13(1): 1-22. DOI: 1040-726X/01/0300-0001.
- Fidan N. 1996. Okulda öğrenme ve öğretme. *Pagem Akademi*, Ankara, Türkiye, pp: 16.
- Güvenç B. 1994. İnsan ve kültür. *Remzi Kitabevi*, Ankara, Türkiye, pp: 424.
- Jewett E, Kuhn D. 2016. Social science as a tool in developing scientific thinking skills in underserved, low-achieving urban students. *J Exper Child Psychol*, 143: 154-161. DOI: 10.1016/j.jecp.2015.10.019.
- Little CA, Adelson JL, Kearney KL, Cash K, O'Brien R. 2018. Early opportunities to strengthen academic readiness: effects of summer learning on mathematics achievement. *Gifted Child Quar*, 62(1): 83-95. DOI: 10.1177/0016986217738052.
- Milli Eğitim Bakanlığı. 2016. PISA 2015 Ulusal raporu. URL: http://odsgm.meb.gov.tr/test/analizler/docs/PISA/PISA2015_Ulusal_Rapor.pdf (erişim tarihi: 10 Aralık 2022).
- Neuman LW. 2014. *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (Seventh Ed.). Pearson Education Limited, London, UK, pp: 594.
- OECD. 2011. How do some students overcome their socio-economic background? PISA in Focus. 5. URL: <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisainfocus/48165173.pdf> (erişim tarihi: 01 Aralık 2022).
- OECD. 2014. Strengthening resilience through education and skills: PISA results. Meeting of the OECD Council at Ministerial Level, May 6-7, 2014, Paris, France.
- OECD. 2016. PISA 2015 Results (Volume I): Excellence and Equity in Education, PISA, OECD Publishing, Paris, France.
- Oral I, McGivney EJ. 2014. Türkiye eğitim sisteminde eşitlik ve akademik başarı. eğitim reformu girişimi raporu. URL: <http://www.egitimreformugirisimi.org/turkiye-egitim-sisteminde-esitlik-ve-akademik-basari/> (erişim tarihi: 02 Ekim 2022).
- Özer M, Gençoğlu C, Suna HE. 2020. Türkiye'de eğitimde eşitsizlikleri azaltmak için uygulanan politikalar. *OMÜ Eğit Fak Derg*, 39(2): 294-312. DOI: 10.7822/10.7822/omuefd.828176.
- Saygı H. 2021. Covid-19 pandemi uzaktan eğitim sürecinde sınıf öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar. *Açıköğretim Uyg Araş Derg*, 7(2): 109-129.
- Türnüklü A. 2000. Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği. *Kişisel görüşme*, (görüşme tarihi: 13 Kasım 2000).
- UNICEF. 2016. The state of the world's children 2016: A fair chance for every child. URL: https://www.unicef.org/publications/files/UNICEF_SOWC_2016.pdf (erişim tarihi: 02 Ekim 2022).
- WHO. 2020a. Coronavirus disease (COVID-19) Pandemic. World Health Organization. URL: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> (erişim tarihi: 02 Ekim 2022).
- WHO. 2020b. WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. World Health Organization. URL: <https://covid19.who.int/> (erişim tarihi: 02 Ekim 2022).